

Historisch portret

Sheltie

Of Shetland Sheepdog

Alfred Morris maakte in 1882 het olieverf schilderij 'The Flock'.

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van hondenrassen vastgelegd. En ook het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en haard en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt *Onze Hond* de lezer een inkijkje in de rijke historie van een hondenras. Deze maand: de Shetland Sheepdog of Sheltie.

De naam van de Shetland Sheepdog verwijst zowel naar zijn taak als zijn herkomst; een hoeder van schapen, afkomstig van de Shetlandeilanden. Die Shetlandeilanden liggen zo'n 170 kilometer ten noordoosten van het vasteland van Schotland; het zijn ongeveer honderd eilanden waarvan er 15 zijn bewoond. De populatie op de eilanden varieert sterk in aantal. Op Mainland wonen zo'n 18.000 mensen, op Fulla minder dan 100.

In de 8ste en 9de eeuw vallen de Vikingen de eilanden binnen en tot in de 18de eeuw wordt er Noors gesproken. Behalve een inheems pony-, schapen- en runderras, hebben de eilanden dus ook een inheems hondenras. Omdat er op deze eilanden geen grote roofdieren zijn, zijn de Shetland Sheepdogs geen bewakers of verdedigers. De taak van de honden is het hoeden en drijven van de kuddes schapen, maar ook de schapen weg te houden van de niet-omheinde gewassen van de boeren. Daarbij is hun grootste afschrikmiddel een schelle blaf, vandaag de dag nog een van de kenmerken van de Sheltie.

Kleinere schaal

We kunnen met zekerheid aannemen dat Noorse immigranten, behalve hun gebruiken en gewoonten, ook hun honden meebrachten. Dat waren honden van het spitsstype, die we vandaag de dag kennen als de Noorse Elandhond, Buhund, Lundehund en wellicht ook de Finse Lappen hond (Lapinkoira) en de Zweedse Västgötaspets. Vooral de Lapinkoira lijkt op oudere foto's veel op de Shetland Sheepdog.

Is de oudste geschiedenis van de Schotse Herdershond of Collie ('de grote Sheltie') al in nevelen gehuld; over zijn 'kleine neef' – de Shetland Sheepdog – weten we zo goed als niets. Die kleine herdershond is in eerste instantie bekend onder de namen Pee(i)rie, Toonie-dog, Faerie of Fairy-dog, Shetland Collie en Dwarf Scotch Shepherd. Toonie is het

oud-Noorse woord voor boerderij, Pee(i)rie en Fairy-dog of Faerie zouden Shetlands zijn voor klein. Zowel de Shetland pony, het Shetland schaap, Shetland rund als de Shetland Sheepdog zijn klein in vergelijking met hun soortgenoten op het vasteland. Dat heeft alles te maken met de eisen die aan hen worden gesteld, zoals niet te veel eten en niet te veel plaats innemen op eilanden waar alles op kleinere schaal moet gebeuren. In de oudste geschiedenis van rashonden circuleren altijd oncontroleerbare verhalen. Zo zouden de schapen op de Shetlandeilanden 'little bigger than a hare' (een klein beetje groter dan een haas) zijn, terwijl in de publicatie *Collie Folio* (1909) wordt beweerd dat hondenhedlaren afgedankte Dwergkeeshondjes uit Aberdeen verkopen als Shetland Sheepdogs. Bedrog met honden is van alle tijden...

Krulstaarten en staande oren

Wellicht lieten walvisvaarders uit Groenland die aanlegden op de Shetlandeilanden regelmatig hun honden achter. Deze hondjes van zo'n 85 centimeter groot – Yakki of Yaki genoemd – behoren dus mogelijk tot de voorouders van de Sheltie. Wat we zeker weten is dat Schotse immigranten hun Collies meebrachten en uit deze smeltkroes is uiteindelijk de Sheltie ontstaan, waarbij het aandeel van de Collie beeldbepalend wordt. Het gebeurt niet zo vaak meer, maar af en toe worden er nog Shelties met krulstaarten en staande oren geboren. Ook te lange ruggen zijn misschien een erfenis van de Västgötaspets.

Paarden- en ponyhandelaren en militairen die op de eilanden waren gestationeerd namen honden mee naar het vasteland, niet alleen naar Schotland maar ook naar Engeland. Op hun beurt kochten handelaren van het vasteland pony's op de eilanden, die werden ingezet als werkkrachten in de mijnen. Deze handelaren kregen ook opdrachten om Sheepdog puppy's mee te nemen, voor klanten in Schotland en Engeland. Een bekende handelaar is Mr. Clark van de 'Ashbank' kennel; hij is een van de pioniers in het ras.

'Sh Ch Mariemeau LaPoupee', winnares van Crufts Dog Show in 1936.

Eerste kampioen

Volgens Miss Clara Bowring, een bekende keurmeester die onder andere de Shelties keurde op Crufts 1936, zouden de eerste Shetland Sheepdogs in 1906 (elders schrijft ze 1909) op Crufts Dog Show zijn tentoongesteld. In 1910 stelt Mr. James A. Loggie (kennelnaam Lerwick) uit Lerwick twee Shelties tentoon in Edinburgh. Loggie is een autoriteit op het gebied van het ras aan het begin van de 20ste eeuw. Op Crufts 1913 staat hij in de showring met 'Lerwick Zesta'. Het is ook in Lerwick waar in 1906 (andere bronnen 1908) de eerste rasvereniging wordt opgericht, de Shetland Collie Club. Deze wordt in 1909 gevolgd door de Scottish Shetland Sheepdog Club en in 1914 door de English Shetland Sheepdog Club. De eerste Shetland Sheepdog kampioen in Engeland is de driekleur reu 'Clifford Pat', geboren in 1914 en eigendom van de dames E. Dawson en J. Wilkinson.

Engels en Amerikaans kampioen 'Ch Helensdale Laddie' wordt 17 jaar oud.

Op deze foto uit 1939 zie je haar met eigenaar William Gallagher en fokker Jim Saunders.

Weinig kunstschilders hebben de Sheltie vereeuwigd, dit in tegenstelling tot de Collie. Dit schilderij van B.A. Hyland is gemaakt aan het einde van de 19de eeuw.

SHETLAND SHEEPDOG – SHELTIË

Gebruik: hoeden van schapen, huishond, tentoonstellingshond.

Land van herkomst: Schotland.

Rasgroep: 1 Herdershonden en veedrijvers.

Rasvereniging: www.nederlandsesheltievereniging.nl

FCI Rasstandaard: www.fci.be/Nomenclature/Standards/088g01-en.pdf

Dat er Schotse Herdershonden of Collies bij de Shelties zijn ingekruist, is een vaststaand gegeven. Op de foto een driekleur Collie.

Modern show Collie in miniature

Het ras floreert want in 1914 worden er al 64 Shelties in het stamboek ingeschreven.

Echter, de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog worden zichtbaar, want in 1917 dreigt uitsterven. Het is Miss E.P. Humphries ('Mountford') die te hulp schiet met het inkruisen van een Schotse Collie. Niet alleen om het type te verbeteren, maar ook om de Sheltie op de been te houden. Haar 'Teena', een kleine Collie teef, wordt gedekt door Wallace, een Sheltie wiens ouders niet zijn geregistreerd. Uit twee nesten overleeft slechts één reu met de veelzeggende naam 'Warbaby of Mountford'. Ook in de jaren daarna zullen nog, zij het op bescheiden schaal, Schotse Collies worden ingekruist.

Aan het eind van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw wordt men het maar niet eens over de grootte van de Sheltie. De Engelsen willen een kleine hond van hooguit 30,5 centimeter; in de door Schotten opgestelde beschrijving staat: *'The general appearance is that of the modern show collie in miniature.'*

Vooral de lange voorsnuit is de Engelsen een

doorn in het oog. Het verschil over de grootte van de Sheltie heeft alles te maken met het feit dat de eerste Shelties werkhonden zijn, terwijl er langzamerhand een showtype ontstaat. Sommigen vinden dat het ras moet worden ontwikkeld in de status waarin het is aangetroffen, namelijk als werkhond bij de schapen. Omdat men het werktype en het showtype niet als aparte rassen wil zien, blijft de onenigheid voortwoekeren. De 'eilandhonden' worden zelfs uitgemaakt voor *mongrels*, bastaarden dus. In die eerste jaren zijn er separate stamboeken voor honden van 25,5 tot 30 centimeter en van 30 tot 38 centimeter. Hoewel The Kennel Club er een hard hoofd in heeft dat men ooit tot één maatvoering komt, gebeurt dat toch in 1914, als The Kennel Club alle bezwaren afwijst en het ras erkent; de ideale maat is nu 37 centimeter voor reuen en 35,5 voor teven.

Scala aan types

Pas in 1928 wordt men het min of meer eens en wordt de grootte naar 38 centimeter gebracht. Ook bij de Shetland Sheepdog doet zich het fenomeen voor dat er een scala aan types heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het ras. Genoemd worden, behalve de diverse Noorse rassen, een King Charles Spaniel, Papillon, Engelse Cocker Spaniel, Barzoi, Ierse Setter en Gordon Setter. In een artikel uit 1906

Foto: Eva-Maria Krämer

Nina Scott Langley tekende deze twee Shelties voor Hutchinson's Popular & Illustrated Encyclopaedia, circa 1935.

wordt een opsomming gegeven van de grote verschillen in uiterlijk: beenlengte en hoofdtype verschillen, de oren variëren van klein, rechtopstaand en dicht aangezet tot groot, laag aangezet en uitlopend van vorm. De staarten zijn hoog en laag aangezet, lang, kort of gekruld over de rug en in de vachten komen alle denkbare kleurencombinaties voor. Er zijn korte, lange en halflange vachten, steil haar, soms gekruld. Het is zo als Doggy Hubbard in zijn boek *Working Dogs of the World* (1947) schrijft: 'A heterogeneously bred colony of little dogs.'

Well-to-do and well-educated ladies

Malcolm Hart schrijft in zijn boek *Shetland Dogs* (1999) dat de fokkerij in die tijd voor een groot deel in handen is van *well-to-do and well-educated ladies*, die gefrustreerd raakten omdat ze niet beschikten over de namen van de rassen die in de 18de en 19de eeuw zijn ingekruist. Een aantal dames van het eerste uur moeten we noemen: Mrs Ashton Cross, Mrs Hunloke, Miss B. Thynne, de dames Keith en Ramsay ('Woodvold'), Miss Dawson, Mrs B. Huband, Miss M. Grey en Mrs T. Harrison. Miss Dering, Mrs M.C. Todd ('Peabody'), Mrs I. Warren en de reeds genoemde Miss E.P. Humphries. Allemaal zeer succesvolle foksters en exposanten. De heren zijn in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog in de minderheid.

Op de show van de Ladies' Kennel Association in 1909 is voor het eerst sprake van aparte klassen voor Shetland Sheepdogs.

Hierna enkele Engelse fokkers en honden die niet mogen ontbreken in een artikel over de Sheltie: Mr E.C. Pierce (1922, 'Eltham Parks'), Mrs E. Baker ('Houghton Hill') met haar stamteef 'Mother Hubbard', die nota bene in een asiel wordt gevonden, en de twee broers Mr J.G. en Mr William Saunders ('Helensdale' en 'Farburn'), die hun fokkerij baseren op de al genoemde Collie teef 'Teena'. Olwen Gwynne-Jones start haar fokkerij ('Callart') in 1936. Net als bij andere hondenrassen, staat de fokkerij tijdens de Tweede Wereldoorlog vrijwel stil, om zich daarna met volle kracht te herstellen.

De Sheltie komt naar Nederland

In 1929 komt de eerste Sheltie naar Nederland, dankzij het importeren van de circa anderhalfjarige reu 'Ch Larkbeare Buckweat Cake' door Nelly Dickhoff in Hilversum ('Shetland'). Deze reu is de eerste Sheltie die op het vasteland van Europa arriveert. Nelly Dickhoff is al vroeg een talent in de kynologie, want ze importeert ook de eerste Samojeed. Haar kennelnaam, 'Samoya', kan nog niet op haar naam worden geregistreerd omdat ze nog minderjarig is! Het teefje 'Kilravoch Goldseeker', geïmporteerd door mej. N.O.Th.C. Bier (kennel 'Celestial

Highland Shepherd (1859), een schilderij van Rosa Bonheur met rechts op de achtergrond de onmisbare sheepdog. Het schilderij hangt in de Hamburger Kunsthalle.

Empire Superb'), zet als tweede Sheltie voet op Nederlandse bodem. Ook in ons land leggen vrouwen de basis voor de Shetland Sheepdog. Uit de combinatie van de hiervoor genoemde importen wordt het eerste Nederlandse nest geboren. Meer importen volgen, onder andere uit de kennels 'Peabody' en 'of Clerwood'. Als in Engeland de strijd tussen het werktipe en het showtipe vrijwel achter de rug is, duurt die in Nederland nog even voort.

In eerste instantie worden de belangen behartigd door de Collie en Sheltie Club. In 1939 komt het tot een afscheiding met de oprichting van de Nederlandse Sheltie Vereniging (NSV). De eerste in Nederland gefokte kampioen is 'Shetland's Shirley' (Peabody Persimmon x Bargain of Clerwood), een telg uit twee succesvolle Engelse lijnen. Net als in Engeland, is het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vrijwel funest voor het ras, vooral omdat diverse belangrijke kennels in Engeland verdwijnen. In Nederland blijven er slechts twee bekende fokkers over: 'Shetland' van Nelly Dickhoff en 'van Remarkshove' van F.J. Kramer jr. Uit laatstgenoemde kennel stamt 'Nicker van Remarkshove', een reu met meer dan 40 dekkingen. 'Sheltland' en 'van Remarkshove', actief tot eind jaren zeventig, mogen worden gezien als de grondleggers van de Sheltie in Nederland.

Vandaag de dag is een vader x dochter of kleinzoon x grootmoeder kruising door de Raad van Beheer verboden, maar tot in de jaren vijftig zijn inteeltparingen – ook bij de Sheltie – geen uitzon-

dering. De reeds genoemde Nelly Dickhoff stopt halverwege de 20ste eeuw met fokken. De kennelnaam 'Shetland' verdwijnt niet maar gaat over op mej. F.S. van Lonkhuijzen.

Nederlandse fokkers

Zoals we ook een aantal Engelse fokkers niet kunnen vergeten, wil ik in dit artikel ook wat Nederlandse namen noemen. Zoals die van Freek en Annechien ten Cate ('Own Delight's'), die sinds 1964 met Shelties bezig zijn en hun beste jaren en krachten aan de rasvereniging geven. Die traditie wordt voortgezet door hun dochter Marion ten Cate, keurmeester van het ras. Wijd en zijd bekend zijn de heer en mevrouw Joe en Betty Kat-Jackson ('Maramin's'), die in 1971 hun eerste Sheltie importeren en wiens reuen 'Maramin's Manhatten' en 'Maramin's Tasmanian Devil' een grote bijdrage aan het ras leveren. De naam van Joe Kat, oud-voorzitter van de NSV, is voor altijd verbonden aan de tweejaarlijkse hondententoonstelling, de Joe Kat Show, voor alle tot rasgroep 1 behorende herdershonden en veedrijversrassen. Vanaf de jaren tachtig volgt het aantal fokkers elkaar in hoog tempo op en ook de nestaantallen stijgen explosief; van 15 nesten in 1933, naar circa 400 aan het begin van de 21ste eeuw. ■

BEELDMATERIAAL BIJ DIT ARTIKEL

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen/illustratoren te achterhalen van het beeldmateriaal. Dit is niet altijd gelukt. Wie recht op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl